

KRONİK

MAHKEME KARARLARI ARASINDA

Ankara asliye birinci hukuk mahkemesinden verilmiş olan bir karar, muhtelit veya mürekkep bağitlar adı verilen sözleşme nazariyesi bakımından örnek teşkil edebilecek bir hadiseye temas etmesi bakımından üzerinde durulması gereken bir içtihat mahiyeti taşımaktadır. Yargıtaydan geçmeden kesinleşen bu kararın konusu olan olayları ve bizzat kararı kısaca veriyoruz:

Olaylar: a) Dâvacının iddiasına göre dâvalı E. G, kamu menfaatına yarar X. derneğinin genel merkezi memurlarındandır. Derneğin diğer memurlarına yapıldığı gibi, mesken tazminatı karşılığında Derneğin sahip bulunduğu Ankarada X. araptmanın 12. sayılı dairesi kendisine tahsis edilmiştir. Dâvalı son zamanlarda yaş haddini doldurduğundan dernek ile ilgisi kesilmiştir. Kendisine tahsis edilen daireyi boşaltması ihtar edildiği halde daireyi tahliye etmemiştir. Bu hal fuzuli işgal mahiyetinde olduğundan dairenin tahliyesi ile mahkeme masraf ve avukatlık ücretinin dâvalıya yükletilmesine karar verilmesini istemiştir.

b) Dâvalı cevap olarak dâvacı ile kendisi arasında ötedenberi şifahî bir akit bulunduğunu, bu bakımdan fuzulî işgal bahis mevzuu olamayacağını, esasen ev bulur bulmaz çıkacağını bildirmiştir.

c) *Mahkemenin kararı:* Ankara asliye birinci hukuk mahkemesi 10/I/1947 tarih ve 46/15391 esas - 47/9 karar sayılı kararında şöyle demektedir: (... Dâvalının müdafaası varit değildir. Çünkü dâvacı derneğin kendi memurlarına ikamet etmeleri için tahsis ettiği bu gibi dairelerde mesken tazminatı karşılığı olan ikamete müsaade etmesi hukukî anlamda şifahî bir akit telâkki edilemez. Bir an için bu müsaade ve muvafakat şifahî bir kira akdi olarak kabul olursa bile buralarda ikamet etmek herşeyden önce Dernek'te bilfiil görevli bulunmak şartına bağlı ve ancak vazifenin devamı müddetince mümkün ve muteberdir. Bu dernek ile herhangi bir sebeple ilişkisi kesilen bir şahsın o mahalde dilediği zamana kadar oturmasına muvafakat edildiği mânasını hiçbir zaman tazammun etmez.. Bu itibarla dâvacının fuzulî işgal sebebine dayanan iddiasının kabulü ile...).

Kararın tahlili:

Kamuya faydalı bir Dernek, genel merkezinde çalışan daimî memurlar için Ankara'da bulunan Devlet memurlarına verildiği gibi ayrıca mesken tazminatı adile bir para vermektedir. Ancak Dernek memurlarının ikameti için yaptırılan apartımanda kendilerine bir daire tahsis edilmiş olan memurlara bu tazminat verilmemektedir. Emekliye ayrılma, istifa veya bunlara benzer bir sebeple Dernekteki memuriyetlerinden ayrılmaları halinde kendilerine tahsis edilen daireyi boşaltacaklarına dair memurlarından ayrıca bir taâh-hütname alınmaktadır. Memurlardan biri yaş haddini doldurduktan sonra tekaüde sevk edilmiş ve daireyi boşaltması istenmiştir. Hukukî durumu nasıl ifade etmek mümkündür?

Mahkeme bu durumun *şifahî bir akit* teşkil etmediğini kabul ediyor. Fakat bu görüşün gerekçesini bildirmiyor. Belki de mahkeme burada sadece *şifahî bir kira akdi* mevcut olmadığını ifade etmek istemiştir. Zira kararın müteakip cümlesi (bir an için bu müsaade ve muvafakatın *şifahî bir kira akdi* olduğu kabul olunsa bile...) diye devam etmektedir.

Biz bu durumun *akdî bir mahiyet* taşıdığından şüphe etmiyoruz. Gerçekten bir Dernek ile bu derneğin memurları arasındaki münasebet devlet memurlarının tabi olduğu idare hukuku kaidelerine değil hususi hukuk kaidelerine tabidir. Zira Dernek bir hususi hukuk tüzel kişisidir. Derneğin (kamuya faydalı bir dernek olması bu bakımdan herhangi bir tefrika müsait değildir) (1).

Kamuya faydalı bir dernek ile onun bir memuru arasındaki münasebeti düzenleyen kaideler ya münferit ve müstakil bir bağutta tesbit edilir. Yahut Derneğin nizamnamesinde veya talimatnamesinde toplu bir halde tayin olunur. Memur muayyen bir sıfat ve ücretle derneğe tayin edilmeği kabul etmekle bu sifata tekabül eden tüzük veya talimatname hükümlerini de kabul etmiş olur. Buradaki durum, bir tarafın daha önce hazırladığı şartlara diğer tarafın iltihakından ibaret olduğu için, bir bakıma bir iltihakî akit (katma akit-contrat d'adhesion) olarak tavsif edilebilir (2).

Memurla dernek arasında yapılan akdinin hukukî mahiyeti nedir? Umumiyetle bu akitler muayyen ve münferit bir işin görülmesi için yapılmazlar. Bilâkis memurun muayyen veya gayri muayyen bir zaman için dernek işlerini bir ivaz karşılığında görmesi arzu edilir. Bu bakımdan bu akdî münasebeti esas itibariyle Borçlar kanunu hükümlerine tabi bir *hizmet akdi* olarak tavsif etmek icap eder. Eğer memur kamuya faydalı bir derneğin ticari işletme şeklinde kurduğu bir serviste çalışıyorsa esas itibariyle ticaret kanunu

hükümlerine tabi olur. (Memur) kelimesi bizde yalnız fikren çalışan işçiler için kullanıldığından bu gibi yerlerde memurlara, yalnız bedenen veya bedenen ve fikren çalışan işçilere tatbik edilebilecek olan iş kanunu hükümlerinin tatbik edilmemesi icabeder (contra Karayalçın sh. 81).

Demek ki Kamuya faydalı bir dernek ile memuru arasındaki münasebet hususî hukuk hükümlerine tabi bir hizmet akdidir.

Fakat bir memura özel bir talimatname ile ve memur sıfatını muhafaza etmek kaydıyla ve mesken tazminatına karşılık bir daire tahsisi hukuken neyi ifade eder? Mahkeme burada akdî bir mahiyet görmemektedir. Halbuki bu durum tarafların rızasına dayanan ve hususi hukuk alanında cereyan eden bir muameledir. Yani durum sadece akdî bir mahiyet taşımaktadır. Fakat bu akdî münasebetin mahiyeti nedir?

Bu hususta iki fikir ileri sürülebilir:

a) Bu tahsis keyfiyeti müstakil bir akittir. Memurun çalışmasına mukabil alacağı paradan mesken tazminatı adı verilen kısma mukabil dernek kendisine bu dairenin kullanılmasını terk etmektedir. Bu akit, ihtiva ettiği unsurları bakımından alelâde bir kira akdidir. Fakat bu akit özel bir infisahî şarta bağlıdır. Bu şart, memurun dernekten istifa, tekaüde çıkma gibi bir sebeple ayrılmasıdır. Bu şartın tahakkuku üzerine kira bağıtı kendi kendine sona erecektir. Millî korunma kanunu böyle infisahî şartların muteber olmasına mâni değildir.

b) Bu tahsis keyfiyeti dernek ile memur arasına akdedilmiş muhtelit bir akittir. Memurun çalışmasına mukabil normal ivaz para iken bir dairenin istimali kendisine tahsis edilmiştir. Diğer taraftan bir dairenin kullanılmasına mukabil istifade eden tarafından verilecek ivaz para iken, bir kimse muayyen bir zaman için çalışmasını vermektedir. Bu halde ortada hizmet ve kira mukavelelerinin unsurlarından mürekkep bir muhtelit akit vardır.

Birleşik veya karma akitler nazariyesi:

Bu hususta bir sonuca varmak için muhtelit veya mürekkep akitler hakkında biraz tafsilât vermek icap edecektir. Bizim hukuk nazariyatımızda bu mesele üzerinde hemen hemen hiç durulmamıştır. Ne bizim ne de İsviçre Borçlar kanunumuz Birleşik veya muhtelit (karma akitler) hakkında genel hükümleri ihtiva etmemektedir. İsviçre Borçlar kanunu tadil edilirken (1911 de) mutahassıslar komisyonunda avukat Bucher ve avukat Gömory kanuna karma akitler hakkında hükümler konmasını teklif etmişti. Gerçekten bazı akitler hem satış hem kira, yahut hem hizmet hem kira akitlerinin unsurla-

rını taşıyabilirler. Bu akitlerin hükümleri bazen o derece sıkı surette bir birine merbut olur ki fesih, derhal fesih, zaman aşımı... bakımlarından bu gibi akitlere hangi hukuk kaidelerinin tatbik edileceğini tayin etmek zordur. Bununla beraber teklif, bir çok müşkilâta yol açtığı için kabul edilmedi (*Fick-Porret*, s. 322 U. 7).

İsviçreli müelliflerden *Funk* eserinde muhtelif akitlerin yalnız adını zikretmekte, *Martin* de bu ibareye bile rastlamak kabil değildir. *Fick*'e gelince bu müellif muhtelif akitlere dahil muhtelif akit unsurlarının tefrik edilmesini ve bu unsurların ayrı ayrı yorumlanmasını teklif ediyor. (Bakınız: *Fick-Porret* s. 322, N. 7). Borçlar hukuku alanında yazdığı büyük ve değerli şerhinde *Becker* de muhtelif akitler meselesine ayrı bir yer vermiştir. Buna karşılık Profesör *Theo Guhl*'un küçük fakat değerli eserinde (*Das schweizerische Obligationenrecht*, 3. basım, bu eserin Des Gouttes tarafından yapılan Fransızca tercümesi de vardır), fakat bilhassa *Oser-Schönenberger*'in Zürich takımında çıkan şerhlerinin ikinci basımında oldukça mufassal malûmat vardır. Bu sunucu eserde verilen bilgiler ile Federal Mahkemenin bu akit tipi üzerinde verdiği bazı kararlar aşağıda verilecek izahların çekirdeğini teşkil edecektir.

Birleşik sözleşmeler (*zusammengesetzten Verträge*); haddi zatında müstakil olan iki bağıt arasında hal icabı veya bir anlaşma neticesinde - iki taraflı sözleşmelerde karşılıklı edalar arasındaki bağlılığa benzeyen bir irtibat ve iştirak bulunduğu zaman bu iki bağıtta birleşik bağıtlar denir. Birleşik bağıtlara dahil sözleşmelerden herbiri o çeşit sözleşmeler hakkındaki hükümlere tabidir. Ancak bu sözleşmelerden birinin zevalı ötekinin de sona ermesi neticesini doğrurur. Birleşik bağıtlara dair *Oser-Schönenberger* tarafından verilen misâl şudur: bir kimse bir başkası ile bir hizmet sözleşmesi yapmıştır (hizmet sözleşmesi), aynı zamanda iş verenden bir daire kiralamıştır (kira sözleşmesi). Şimdi bu sözleşmelerden birisi bâtil olursa diğeri de bâtil olacaktır, bu sözleşmelerden birisinin feshi ihbar edilmişse öteki de sona erecektir.

Federal mahkeme kararları içinde birleşik bağıtlara dair bir çok misâller bulmak mümkündür: bir kimse bir süt mağazasını satmış, ancak müşteri muayyen olmıyan bir müddetle satıcıya süt satmağı taahhüt etmiştir. (Federal mahkeme kararları cilt 25 II s. 478); bir kimse bir bira bahçesi kiralamış fakat aynı zamanda ihtiyacı olan biralari bahçe sahibinden satın almağı taahhüt etmiştir (burada birbirinden müstakil iki bağıt var: bir kira ve birde satın alma vaadi: FMK 25 II s. 375), bir lokantacı bir fabrikatörden ödünç para almış, buna mukabil borcunu ödeyinceye kadar kendine gerekli birayı o fabrikatörden satın almağı taahhüt etmiştir (FMK. 38 II s. 551),

Karma bağitlar (contrats complexes, gemischten Verträge, Verträge mit Doppelnatur): Bazen ortada tek bir bağit bulunur, fakat bu tek bağitin muhtelif akitlerin unsurlarını ihtiva ettiği görülür. Bu kabil akitlere mürekkep, karma, muhtelit melez akitler adı veriliyor. Muhtelit akitlerde ya bir âkit üzerine muhtelif mahiyette yani muhtelif akitlerin bünyesine dahil edalar almıştır, yahut her ki akidin üzerine aldığı edalar muhtelif mahiyette olur. Buna göre bir tefrik yapmak mümkündür:

aa) Bazen ortada bir bağit bulunur, fakat akitlerden birisinin üzerine aldığı müteaddit edalardan herbiri başka başka bağitların unsurlarını teşkil edebilir. Böyle bir halde edaların birbiri ile münasebetine göre bir tefrik yapmak mümkündür:

Bir akidin üzerine aldığı muhtelif mahiyetteki edalar arasında zarurî bir irtibat ve iştirak bulunabilir. Meselâ bir sandalci birkaç kimse ile yaptığı tek bir bağitta dümeni kendi kullanmak şartıyla bir saat için sandalını kiralamıştır. Burada tek bir bağitle sandalci hizmet ve kira bağitlarında işçi ve mucire düşen edaları üzerine almıştır. Fakat bu edalar arasında zarurî bir irtibat vardır. Dümeni sandalci kullanmazsa sandal kiraya verilmeyecek, bilmukabele sandalını kiraya vermemiş olsa sandalci dümeni kullanamayacaktır. Böyle bir halde her edaya, mahiyeti itibariyle taallük ettiği sözleşmeye ait hükümler uygulanır. Yani sandalın kiralanması bakımından kira, dümeni kullanma bakımından hizmet bağitları hükümleri cereyan eder. Fakat her iki edadan birisi imkânsız bir hal alırsa aralarındaki zarurî iştiraktan dolayı bütün bağit hükümsüz olur. Şu halde sandal çatlak olur ve denize açılmazsa yahut sandalci hastalanır, dümeni kullanamazsa bağitin tamamı hükümsüz kalır.

bb) İki taraflı karma bağit.

Karşılıklı taahhütleri ihtiva eden bir bağitta akitlerden herbirinin taahhüt ettiği eda muhtelif bağit nevelerine dahildir. Başka bir ifade ile, iki taraflı bir bağitta eda ve mukabil eda başka başka bağit nevi hükümlerine tabidir. Bu bağitlara, asıl bu bağitlara melez, iki cinsli bağitlar adı verilmektedir (bak: *Ennccerus: 323 III*). Meselâ bütünleme imtihanına hazırlanan bir öğrenciye muayyen saatlerde ders vermek üzere bir öğretmen tutulmuştur. Hizmetine karşılık bu öğretmene yemek ve mesken temin edilmiştir. Öğretmenin edası (muayyen saatlerde ders vermek) bir hizmet bağiti, yiyecek ve mesken temini edaları da, satış ve kira bağitları mevzuu olmak icap ederken tek bir bağitta eda ve mukabil eda mahiyetini almışlardır. Profesör *Guhl* tarafından verilen diğer misaller: bir kimse bir adamın otomobiline veya bahçesine bakacak buna karşılık kendisine meccanen mesken sağlana-

caktır, bir genç kız ev işlerine yardım edecek buna mukabil evde konuşulan yabancı dili elde edecek, bir genç bir ticarethanede veya bankada meccanen çalışacak, buna mukabil ticari işlerde veya banka işlerindeki ihtisas ve bilgisini artıracaktır (*Guhl* adı geçen eser ikinci basım sahife 147).

Böyle bağıtlarda hangi hükümlerin uygulanacağı hususunda *Oser - Schö-
nenberger* (2. basım s. 785 N. 14), *Guhl* (ikinci basım s. 147) şu fikri ileri sürüyorlar: iki taraflı karma veya bir taraflı karma akitleri uygulanacak esas kanunun trampa için sevkettiği 232. maddedeki esastır. Yani bu madde bu gibi akitlere kıyas (benzetme) yolu ile uygulanır. Şu halde taraflardan herbiri, yüklendiği eda bakımından bu edanın mahiyeti icabı mevzuuna girdiği bağıt nevi hükümlerine, mukabil eda (yani ivaz) bakımından bu mukabil edanın mensup olduğu bağıt hükümlerine tabidir. Biraz önce verilen öğretmen misalinde ders verme borcunun muhtevası hizmet, yiyecek temini borcu satış, mesken temini borcu da kira bağıtı hükümlerine göre tâyin olunur.

Muhtelit bir akitte muhtelif akitlere ait kaidelerin tatbiki mümkün olmayabilir. Yani muhtelif akit nevelerine ait kaidelerin tatbikine imkân hasıl olmayabilir. Meselâ bu bağıt ne zaman hitama erecektir meselesinde hizmet, satış kira bağıtları hükümleri birbirinden farklıdır. İşte bu gibi hal-lerde bağıtın gayesini ve taraflarını karşılıklı durumunu ve menfaatlerini, müşterek maksatlarını nazarı itabare alarak yargıç hakkaniyetin gerektirdiği hal suretini kabul eder (bak *Guhl*: s. 147, *Oser-Schö-
nenberger* s. N. 14).

Federal mahkemenin içtihadına gelince, bu mahkeme, kanunun tayin ve tefrik ettiği muhtelif akit guruplarına dahil münferit akitler tek bir akitte toplandığı takdirde bu akde muhtelit veya mürekkep akit denir (*Journal des Tribunaux*, 1916 s. 66).

Bu mahkemenin kararına mevzu teşkil eden olay şudur: bira fabrikası ile bira deposu müdürü (bayii) arasında şöyle bir mukavele yapılmıştı: (bira fabrikası bir bayie kiralayacak ve belli bir fiyat üzerinden kendisine satması için bira verecektir. Bayi bu biraları muayyen bir çevreye dahil yerlerde satacaktır. Bayi lüzumlu birayı yalnız bu bira fabrikasından alması, depoyu elinden gelen dikkatle işletmeği, müşterilerin ihtiyaçlarını süratle ve ihtimam sarfederek karşılaması, hususiyle bira satışlarını artırmak için gerekli her hususa vurmağı taahhüt etmiştir).

Federal mahkemeye göre bu bağıt şu unsurları ihtiva eder:

aa) *Bir livraison mukavelesi* yani akit süresi içinde fabrika ile bayi arasında yapılacak bir takım satış sözleşmelerine taallük eden bir akit yapma vaadi yapılmıştır.

bb) *Bir adi kira akdi*: zira bayie, yıllık bir kira mukabilinde, akdin mevzuuna uygun bir şekilde kullanılmak üzere bir depo ve deponun müstemilâ-tından olan bir lojman tahsis edilmiştir.

cc) *Bir hizmet akdi*: zira bayi bira ticareti bakımından alelâde müşterile-ve düşen mükellefiyetleri aşan ve bira fabrikası menfaatine muayyen edalar-da bulunmasını tazâmmun eden vazifeler deruhte etmiştir. Bayi bir ticaretin gerektirdiği ihtimamı göstermekte bir hizmet akdinin tazammun ettiği mü-kellefiyetler imiş gibi göstermekle mükelleftir. Hizmet akdinde işçinin ala-cağı ivazın (rémunération) yani ücretin bir rakamla tesbit edilmesine hacet yoktur. Bayiin biraları alış fiyatı ile satış fiyatı arasındaki farktan ettiği kârıda, gördüğü işin ücreti de dahil olabilir. Bu ivazın para olarak ödenme-si de asla zarurî değildir. Bu ivaz bayie kâr temin etmesi için verilen ve ih-zar edilen fırsattan ibaret olabilir.

Livraison mukavelesi herşeyden önce tarafların istihdaf ettiği iktisadî neticeye varmağı yani biranın alım ve satımı ile kâr etmeğı sağlar. Şu hal-de kira bağıtı, mütevali satış akitleri yapma vadine nazaran ikinci derecede bir rol oynamaktadır.

Böyle bir muhtelit, karma sözleşmenin tamamını feshetmek için gerek-li şartlar nelerdi? Bu mesele, sadece hizmet akdinin feshine mütedair kai-delerin kayıtsız ve şartsız tatbiki ile halledilemez. Meğer ki taraflar arasın-da akdedilmiş olan kira ve satış akitleri, hizmet akdinin feshine mütedair kaidelerin diğer bağıtlar da, yani mürekkep mukavelenin tamamına tatbik edilmesine aykırı bir mahiyet taşımaları. Bu mürekkep mukavelede du-rum böyledir. Yani kira ve satış akitleri, hizmet akdinin feshine mütedair kaidelerin diğer bağıtlara da yani mürekkep mukavelenin tamamına tatbik edilmesine mani değildir. Bu karma mukavelenin bünyesine dahil olan adi kira mukavelesini ele alırsak görürüz ki adi kiranın feshine müteallik hü-kümler burada uygulanmaz. Çünkü bu karma mukavelenin adi icare müteal-lik kısmı ancak tali bir önem taşımakta ve bu kira bağıtının varlığı satış ak-dinin varlığına bağlı bulunmaktadır. Gerçekten bahis mevzuu mahallerin ve yerlerin kullanılması bayie ancak depoyu işletmesi maksadiyle bırakılmış-tır. Şu veya bu sebeple işletme mümkün olmadığı takdirde de kiracılık hak-ları da sona erecektir (belki o zaman lojman üzerindeki hakkını bundan istisna etmek gerekir).

Vakıa bira fabrikasının bira satmak, bayiin de bu biraları almak mü-kellefiyeti belli bir müddet için derpiş edilmişlerdir. Fakat şurası da mu-hakkaktır ki bu taahhütleri deruhte ederken taraflar hizmet ak-dinin feshini haklı gösteren sebepler ortaya çıktığı takdirde bu sebeplerin,

hizmet akdine ayrılmaz bir şekilde bağlı olan bira teslimine ait kayıt ve şartlar üzerinde de tesirini göstermesini arzu etmişlerdir. Filvaki bir fabrikası, ticarethanesi rasyonel bir şekilde işletilmek ve müşterilerini muhafaza etmek emeliyle bayie bir takım mükellefiyetler ve taahhütler yüklemiştir. Şu halde tarafların maksadına göre bayi bu taahhütlerini ve mükellefiyetlerini ihlâl ettiği takdirde ne kendisine bira satılmasını, ne de hizmet akdininin hattâ kendi kusuru yüzünden feshinden sonra hizmet akdininin mütevellit mükellefiyetlerden muaf alelâde bir müşteri gibi müşteri teslimatına devam olmasını istemek hakkını haiz değildir. (Journal des Tribunaux 1916 s. 66.)

Görülüyor ki Federal mahkeme bu hadisede tarafların menfaatlerini, müşterek maksatlarını işin hususiyetini nazarı dikkate alarak karma akdin hangi şartlar altında feshedilebileceğini tayin etmiştir.

Burada şunu da kaydetmeden geçemiyeceğiz ki *İlân acenteliği sözleşmesi* hukukî mahiyeti itibariyle karma sözleşmelerden biridir. İlân acenteliği mukavelesi nedir? Bu mukaveleye göre yayıcı (editör) kendi gazetesinde ilân yapmak inhisarını bir acenteye bırakmak, buna karşılık ilânların belinden muayyen bir pay almağı şart eder. Böyle bir bağıt, doğrudan doğruya bir ilân mukavelesi değildir. Zira acentenin kendisi ilân veren (annonceur) değildir. O sadece ilân veren ile yayıcı (editör) arasında bir vasıtadan ibarettir. (Federal mahkeme kararları cilt 57 II s. 161.)

Federal mahkeme kabul ediyor ki ilân acenteliği bağıtının ve ilân acentesinin oynadığı rolün hukukî mahiyeti büyük fikir ayrılıklarına sebep olmuştur (bu münakaşalar hakkında şu doktora tezine müracaat edilebilir: Nauer: Der Annocenpacht vertrag 1927). Federal mahkemenin fikrine göre bu görüş ayrılıklarını şu suretle izah etmek mümkündür: akitler arasındaki münasebetler karışık ve mudildir... taraflar bu münasebetleri oldukça farklı şekillere göre istedikleri gibi düzenleyebilirler. Sonra, bu münasebetler hâlâ oluş halinde bulunan kesin manzarasını henüz almamış bulunan bir hayat alanına taallük etmektedir. Şu halde bu çeşit mukavelelerin hepsini yeknasak bir tipe irca etmek ve tarafların hak ve borçlarını mücerret (in abstractio) bir surette tahlil etmekle yetinmekten kaçınmalıyız (Federal mahkeme kararları Cilt 57 II s. 161).

Bundan maada editörü ilânlar basmak ve acenteyi muayyen miktarda ilân vermekle mükellef tutan bir ilân acenteliği akdi bir muhtelit akittir. Bu akit bir hasılat icarı akdi ile bir karşılıklı istisna akdininin unsurlarını ihtiva etmektedir. Bu akit hasılat icarının unsurlarını taşıyor. Çünkü editör, ilân acentesine karşı bir ivaz karşılığında, hasılat veren gayri maddî bir hak-

kın istimalini terk etmektedir. Diğer taraftan karşılıklı bir istisna akdinin unsurlarını ihtiva ediyor. Çünkü editör ilânları neşretmeği, acente de muayyen bir miktar ilân getirmeği taahhüt etmek suretiyle birer müteahhit durumuna girmişlerdir. (Mamafih acentenin taahhüdünü bir vekilin borcu olarak tavsif etmek te mümkündür.) (Bakınız: Federal mahkeme kararları cilt 57 II s. 162.)

Bu izahlara nazaran asliye mahkemesi kararında konu teşkil eden münasebetin akdî bir mahiyet taşıdığına, bahis mevzuu akdin alelâde bir kira bağıtı olmayıp karma veya muhtelit akit denilen akit tipine dahil bulunduğunu, bu karma akit münasebetinde hizmet akdi unsurunun hakim durumu haiz olduğu, bu itibarla hizmet münasebetinin sona ermesi ile tekmil akdî münasebetin hitam bulması icabedeceği kabul edilmek lâzımdır. Asliye mahkemesi aynı neticeye varmışsa da tuttuğu yol ve düşünüş tarzı başkadır.

K. Fikret ARIK